

TESTE

- **Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă zece puncte din oficiu.**
- **Timpul de lucru efectiv este de patru ore.**

Testul nr. 1

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Se dă următorul enunț: *Feedback-ul este o componentă deosebit de importantă a comunicării pe care profesorul consilier școlar îl dă elevului, și nu numai.*

Pornind de la acest enunț, argumentați, în patru pagini, rolul comunicării în procesul de consiliere, pe baza următoarei structuri:

- precizarea conceptului de *comunicare* (componente, niveluri, tipuri, bariere);
- prezentați trei elemente centrale în *ascultarea eficientă*;
- detaliați tipurile de conflict, care pot apărea în clasa de elevi, atunci când nu avem comunicare;
- dați exemple de modalități ineficiente de comunicare;
- prezentați trei recomandări pentru oferirea de feedback dintre profesor și elev;
- justificarea importanței feedback-ului în comunicarea relației cu elevii, cadrele didactice și părinții.

Notă: Pentru valorificarea adecvată a enunțului dat se acordă 2 puncte, iar pentru respectarea numărului de pagini cerut se acordă, de asemenea, 1 punct.

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

Disciplina de Consiliere și Orientare oferă cadrul formal în care profesorul poate să activeze nu doar cu dimensiunea rațional-intelectivă a elevului ci și cu latura afectivă, atitudinală, motivațională și socială. Principala sarcină a consilierului este de a ajuta elevii să parcurgă pașii unui demers de clarificare, evaluare și actualizare a sistemului personal de valori.

- A. Precizați diferențele între *consilierea educațională* și *consilierea psihologică*.
- B. Enumerați *atitudinile consilierului* în timpul orelor de consiliere.
- C. Dați patru exemple de obstacole în dezvoltarea acceptării necondiționate.
- D. Enumerați *abilitățile* de bază necesare profesorului consilier școlar pentru desfășurarea activităților de consiliere.
- E. Precizați *obiectivele procesului de consiliere*.
- F. Dați exemple de *metode și tehnici de lucru în consilierea non-verbală*.

Notă: În exemple nu se va menționa niciun element care poate conduce la identificarea de unități de învățământ/areal geografic sau de persoane.

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Următoarea secvență face parte din programa de Consiliere și orientare pentru clasa a IX-a:

<i>Competențe specifice</i>	<i>Conținuturi</i>
<i>4.1. Analizarea conceptului de cariera și a factorilor care influențează alegerea carierei</i>	<i>Planificarea carierei</i> <i>Planificarea și dezvoltarea carierei:</i> – <i>cariera: definiție</i> – <i>factori care influențează cariera</i>

(Programe școlare pentru aria curriculară Consiliere și orientare, OMEC 5287/09.10.2006)

Realizați un demers didactic pentru formarea competenței 4.1. din secvența dată prin intermediul brainstormingului, ca metodă didactică modernă, prin:

- explicarea metodei didactice;
- argumentarea faptului că învățarea bazată pe brainstorming este o metodă didactică activă;
- prezentarea conținutului științific care vizează educația și cariera;
- menționarea unei activități de învățare pentru alegerea carierei;
- exemplificarea modului de formare a factorilor care influențează alegerea carierei;
- enumerarea a două etape a învățării bazate pe metoda brainstorming.

REZOLVĂRI

Testul nr. 1

SUBIECTUL I

(30 de puncte)

Comunicarea vizează un proces de transmitere de idei, informații, reguli, în care o sursă transmite un mesaj unui receptor. În acest fel, mesajele sunt transmise prin mai multe canale, ca un mozaic de informații, judecați de valoare și trăiri personale.

Rolul procesului de comunicare în consiliere este extrem de important prin faptul că toate mesajele verbale și nonverbale pe care profesorul consilier le transmite în mod conștient sau inconștient, sunt utile pentru a determina măsura în care informația a fost înțeleasă și acceptată. Feedback-ul trebuie să se bazeze pe încredere între emițător și receptor, să fie general, să conțină exemple, să fie oferit în timp util, incluzându-se astfel acele elemente cheie pe care receptorul să fie capabil să le înțeleagă și să le realizeze.

Rădăcinile termenului *comunicare* vin din limba latină *communis, comunico* – a face ceva împreună, a uni. Profesorul consilier comunica prin toate mijloacele pe care le are la îndemână, începând cu prezența fizică, până la acele zâmbete îngăduitoare sau tăcere. Orice gest are valoare de mesaj, în context educativ, și poate avea influențe asupra elevilor.

Consilierul școlar, prin natura poziției sale, observă atent fiecare particularitate a posibilităților sau dificultăților pe care un elev le poate avea în procesul de comunicare, în însușirea priceperilor și deprinderilor, care țin de reușită și evoluția școlară a fiecăruia. Ca tip de activitate, consilierea este: comunicare, relație și intervenție. Procesul de consiliere este alcătuit din metode, strategii, modalități de lucru psihologice (conversația), sociologice (cooperarea), pedagogice (problematizarea), psihoterapeutice (jocul de rol de natură cognitiv-comportamentală) centrate pe soluții. Profesorul consilier este un facilitator al procesului de dezvoltare personală al elevului, un catalizator care abilitază copilul să găsească soluții la situațiile pe care le întâmpină. Traseul pe care îl parcurge consilierul școlar aduce în discuție următoarele elemente, și anume: ascultarea activă – pentru aflarea de informații, ascultarea reflexivă și ascultarea pentru divertisment. Se cuvine accentuată ideea că toate tipurile de ascultare sunt utile. Astfel, profesorul poate apela la reacția cognitivă în sensul observării intereselor legate de experiența imediată de cunoaștere cu referire la experiența de viață a elevilor. Dacă discutăm despre contextul fizic, comunicarea poate fi evidentă și prin aranjarea mobilierului în cabinetul de consiliere, sau poate fi o barieră, iar participantul la actul comunicării să nu se simtă confortabil. Un mediu favorabil, cald, primitor, poate aduce un plus de valoare dialogului prin elemente de autenticitate, care să confere apropiere, siguranță, interacțiune și pozitivism.

În **ascultarea eficientă**, cele mai întâlnite elemente sunt: *legăturile indirecte, stabilitatea și durabilitatea* (intensitatea emoțională) care ajută la dezvoltarea unui climat favorabil ca suport pentru client/elev în procesul de consiliere. În acest sens, feedback-ul poate include mesajele verbale și nonverbale pe care o persoană, în cazul de față, consilierul le transmite în mod conștient ca răspuns la comunicarea altei persoane. Putem afirma că procesul de comunicare intrapersonală poate fi influențat de toate celelalte tipuri de comunicare, pe care profesorul consilier le folosește. Consilierul trebuie să dezvolte criterii flexibile în dialog, permanent adaptabile la avalanșa de discuții și întrebări, trăiri, emoții, credințe și să ofere o imagine clară pentru eul propriu al elevului, etc.

Cum mă văd eu pe mine, cum cred eu că mă percep tu pe mine, etc. poate influența discuția/relația de feedback dintre profesorul consilier și elev. Comunicarea trebuie să se bazeze pe o atitudine pozitivă față de persoana consiliată. De exemplu, persoanele care au o părere negativă față de sine comunică în mod constant aceste convingeri spre ceilalți și este probabil ca aceștia să dezvolte reacții negative similare.

Elementul vital în gândirea pozitivă este: orientarea comunicării cu sine însuși spre reușită și progres și nu spre eșec; deoarece ne confruntăm cu o situație ineficientă, iar acest aspect nu favorizează sprijinul elevului. Pentru a îmbunătăți eficiența comunicării și a ascultării eficiente este important ca profesorul consilier să se focalizeze pe următoarele idei: Ce dorim să comunicăm? Ce dorim să transmitem? Cum dorim să o facem? Cui ne adresăm? Cum ne percep ei pe noi? etc., Undeva, la granița dintre verbal și nonverbal, întâlnim elementele de ritm, ton, fluență a vorbirii pe care consilierul le manifestă în momentul transmiterii mesajului. La începutul ședinței se folosește un ritm mai lent, de introducere și înțelegere a istoricului cazului, care crește în intensitate pentru a ilustra mai bine rolul mesajului. Problema de comunicare pe care o poate ridica viteza mesajului ca indicator de paralimbaj constituie ceea ce se regăsește în literatura de specialitate sub titulatura de *asimilare*. Durata sunetelor și a cuvintelor pot varia în funcție de stările pe care le avem, iar această variabilitate a duratei tonurilor în cuvinte tinde să fie legată de paralimbaj în comunicare. Comunicarea verbală este controlată total de consilier, pe când comunicarea nonverbală este aproape în totalitate incontrolabilă. Profesorul consilier poate întări prin anumite elemente de mimica sau gestică importanța unui mesaj din ceea ce transmite în timpul ședințelor de consiliere. Cineva care spune o glumă zâmbește în timp ce face acest lucru, iar comunicarea nonverbală poate în mod deliberat să contrazică anumite aspecte ale comunicării verbale. Aparent paradoxal – critica constructivă, poate fi mai eficientă în urmărirea scopurilor privind schimbările comportamentale la nivelul individului.

Expresiile fetei, limbajul ochilor, limbajul trupului și contactul fizic, pot să ne sugereze un evantai extrem de larg de factori care conduc la un cadru important în relația de consiliere. Conceptul de barieră în comunicare poate fi gândit într-un echilibru dinamic cu aspectele care privesc actul comunicării. Etica comunicării poate constitui o sursă de eficiență ori o barieră în procesul de consiliere.

De precizat faptul că **modalitățile ineficiente de comunicare cu elevii**, precum *critica, etichetarea sau lauda evaluativă*, amplifică buna relaționare cu aceștia prin impunerea unor situații care pot genera frustrare prin ignorarea sentimentelor și a opiniilor celorlalte persoane. Aici, intervine limbajul responsabilității ca formă de comunicare prin care se pot exprima propriile opinii și emoții fără să ataci interlocutorul, percepute ca o modalitate de deschidere a comunicării. De exemplu, elevul care nu este ascultat de profesor sau părinte, tratat cu nepăsare, ajunge să creadă despre el că nu este valoros și că nu merită atenție. Comunicarea empatică este forma care revine reacțiile negative despre sine și ceilalți, iar limbajul non-verbal este prioritar în comunicarea empatică. O altă dimensiune în relația de consiliere vizează explorarea alternativelor ca modalitate de comunicare potrivită în relația cu elevii. Nu trebuie confundată cu oferirea de sfaturi. Elevul trebuie direcționat să exploreze soluțiile alternative prin: ascultare reflectivă, brainstorming pentru explorarea alternativelor, alegerea soluției optime, discutarea posibilelor rezultate, identificarea avantajelor și a dezavantajelor.

Vizibil, în acest sens, și stereotipurile sociale ale exprimării emoționale ale elevilor, teama de autodezvăluire, atunci când vin la consilier.

Se pot sugera în această direcție câteva recomandări de activități cu elevii, menite să faciliteze exprimarea emoțională, și anume: *vocabularul emoțiilor, parola emoțiilor, statuile emoțiilor, imaginile emoțiilor, sunetele emoțiilor, etc.*

Alte cai de îmbunătățire a comunicării elevilor în relația cu cadrele didactice sau părinții sunt:

- Clarificarea diferențelor dintre nevoile elevului și nevoile adultului;
- Limbajul responsabilității, folosit la persoana I;
- Încrederea se comunică prin gesturi, cuvinte, tonul vocii.

Abilitatea de a comunica cu elevii – presupune totodată și abilitatea de a rezolva *conflictele de comunicare* care pot apărea. Dacă **conflictul** este negat acesta poate avea o serie de efecte negative, precum:

- Diminuarea sentimentului de încredere în sine
- Dilemele morale
- Scăderea implicării în activitățile școlare
- Dificultăți de atenție și decizie.

Se spune că, conflictul într-o clasă este un semn de neimplicare a profesorului în problemele clasei, iar a avea un conflict poate fi un semn de slăbiciune sau vulnerabilitate. În rezolvarea unei situații de conflict, este utilă acceptarea metodei câștig-pierdere. Consilierul școlar, trebuie să mențină o relație pozitivă pe perioada conflictului prin: ascultare activă, utilizarea întrebărilor deschise și focalizarea pe problemă nu pe persoane, utilizând o comunicare directă, fără să reacționeze cu propriile argumente,

evitând învinovățirea, etichetarea asupra elevului sau grupului. În acest caz, fiecare elev sau adult trebuie să conștientizeze drepturile asertive pe care le posedă.

Cercetările în domeniu spun că eficacitatea ascultării crește atunci când obiectivele sunt identificate și anume:

- ascultăm ca să înțelegem;
- ascultăm ca să reținem;
- ascultăm ca să analizăm și să evaluăm conținutul;
- ascultăm ca să dezvoltăm empatia.

Când ascultăm pentru a înțelege, ne îndreptăm atenția pe conceptele cheie și frazele care ne ajută să *sumarizăm* cu acuratețe conceptele care au fost identificate în relația de consiliere. Când ascultăm pentru a reține informații, consilierul apelează la repetare, parafrizare și vizualizare. Ascultarea empatică presupune trei etape în formulare: tentativa de a clarifica lucrurile; repetarea ideii de baza cu propriile cuvinte; parafrizarea sentimentelor celuilalt. În ascultare, este importantă acțiunea consilierului de a dirija discuția prin *tehnica punerii întrebărilor*; o importantă astfel de tehnică este *metoda socratică*.

Un alt aspect important pentru procesul de consiliere, îl constituie *feedbackul* — prin care se comunică elevului modul în care el și gesturile sale sunt văzute de ceilalți. El constă în oferirea de date corecte și clare. Acest aspect facilitează autoexaminarea elevului, ceea ce duce la schimbarea comportamentului său. Se poate constata, dacă este folosit în mod excesiv, că poate afecta în mod negativ conceptul de sine și sentimentul de valoare al persoanei. *Folosirea feedbackului în mod eficient*, constă în respectarea următoarelor principii de baza:

- consilierul nu trebuie să judece clientul/elevul;
- consilierul trebuie să fie specific și obiectiv în răspunsurile sale;
- focalizarea trebuie centrată pe competențe și nu pe slăbiciunile clientului/ elevului;
- consilierul trebuie să evidențieze faptele și nu impresiile;
- consilierul trebuie să verifice modul în care a fost recepționat feedbackul;

Obiectivul prioritar al feedbackului este de a reduce decalajul dintre stadiul actual al elevului și nivelul la care acesta trebuie să ajungă, dintre criteriile de reușită și achizițiile curente. Acesta poate oferi indicii care captează atenția unei persoane ajutând-o să se concentreze la temă sau la sarcinile de lucru, și poate motiva totodată elevul să studieze sau să fie mai sigur pe el. Prin feedbackul primit de la consilier și nu numai, elevul poate să fie stimulat/încurajat să se concentreze mai mult sau să aprofundeze anumite aspecte, devenind mai încrezător în posibilitățile sale sau în abilitățile pe care le-a dobândit. Acest aspect se poate observa prin procesele afective, a motivației, creșterea efortului, a angajamentului, sau a metodelor cognitive.

Feedbackul este destinat și elevilor care au greșit dar și celor care au nevoie de suport după o primă încercare. Cunoașterea greșelii este vitală pentru a ajunge la reușita școlară sau personală. Pentru a se atinge competențele dorite, consilierul școlar apelează la câteva modalități, și anume:

- informează elevii despre nivelul de performanță dorit, astfel încât să poată monitoriza evoluția în funcție de obiectivele vizate;
 - feedbackul le permite elevilor să fixeze alte ținte, asigurându-se o învățare continuă;
 - provocarea îl face pe elev să se implice activ; Fiecare tip de feedback este oportun în actul comunicării și vine într-un anumit moment în ajutorul elevului, spre asigurarea performanțelor. Este foarte important ca elevul să fie apreciat în toate încercările sale, încurajat constructiv și dirijat pentru a trece de obstacole și a depăși greșelile.
- o Rolul feedbackului în comunicarea relației cu elevii/cadrele didactice și părinții este de a regla, de a duce spre atingerea performanțelor.

SUBIECTUL al II-lea

(30 de puncte)

A. Consiliere educațională - presupune elemente de consiliere suportivă, vocațională, de dezvoltare personală și informațională. Termenul de consiliere cuprinde o arie foarte largă de intervenții care impun o pregătire în domeniul de specialitate. Acest domeniu implică cunoștințe, tehnici de intervenție și metode de specialitate. Profesorul consilier nu are ca prioritate sau obiectiv și competența de evaluare psihologică a elevului. Deși poate părea la prima vedere o activitate ușor de realizat, implică cunoștințe de psihodiagnostic. În schimb, profesorul consilier poate să folosească diverse scale de cunoștințe și atitudini, fișe de lucru teste, chestionare.

Consilierea psihologică – integrează perspectiva umanistă, potrivit căreia problemele psihice nu mai sunt văzute obligatoriu în termenii de tulburare și deficiență, ci în parametrii zonei de autocunoaștere, de adaptare și de întărire a Eului. Elementul prioritar consilierii este asigurarea implicării responsabile a ambelor părți în realizarea unei relații autentice, trainice, care să se bazeze pe încredere.

- Sumarizând diferențele anterioare, putem afirma că procesul de consiliere pune accentul pe dimensiunea de prevenție a tulburărilor comportamentale și emoționale, pe dezvoltarea personală și pe rezolvarea de probleme.
- Așa cum s-a precizat, procesul de consiliere implică o relație specială între profesorul consilier și elevi – relație care trebuie să se bazeze pe responsabilitate, încredere, sprijin, confidențialitate și respect. Primează protecția intereselor elevilor, iar orice proces de consiliere trebuie să înceapă prin asumarea de către consilier a respectării unui sistem de valori și coduri, care sunt fundamentate pe filozofia psihologiei umaniste și a învățământului centrat pe elev.

- Consilierii au obligația de a respecta confidențialitatea mesajelor și informațiilor primite în timpul ședințelor de consiliere. Dezvăluirea acestora trebuie făcută numai cu acordul elevilor.

B. Atitudinile consilierilor sunt:

- Empatia;
- Colaborarea;
- Acceptarea necondiționată;
- Gândirea pozitivă;
- Responsabilitatea;
- Congruența;
- Respectul.

C. Acceptarea necondiționată – are la bază mai multe principii, precum: valoarea ființei umane și potențialul de a face alegeri responsabile și sigure asupra vieții personale. Astfel, acceptarea nu înseamnă să ai o atitudine neutră sau indiferentă de înțelegere a persoanei, iar neutralitatea poate conduce la perceperea de către elev/client a indiferenței. În acest sens, pot apărea o serie de **obstacole în dezvoltarea acceptării necondiționate** și anume:

- pierderea respectului față de elevi;
- lipsa informațiilor despre personalitatea elevului;
- confuzia dintre acceptare și aprobare sau simpatie;
- prejudecăți sau informații greșite ori incomplete despre un subiect.

Non-acceptarea înseamnă: a evita, a da sfaturi, a analiza, a eticheta, a simpatiza, a amenința, a evalua, a fi directiv etc.

D. Sunt absolut necesare anumite abilități care să permită o bună desfășurare cu succes a activităților de consiliere.

Abilitățile de baza în consiliere pot fi:

- reflectarea;
- ascultarea activă;
- sumarizarea;
- observarea;
- parafrizarea;
- adresarea întrebărilor;
- furnizarea de informații;
- oferirea de feedback;

E. Scopul prioritar al procesului de consiliere este funcționarea psihosocială optimă a elevului/clientului. Acest scop urmărește realizarea **obiectivelor procesului de consiliere** și anume:

- dezvoltare personală – care se referă la imaginea de sine, cunoașterea de sine, relaționare armonioasă, atitudini creative, tehnici de învățare eficiente;
- promovarea sănătății și a stării de bine – din punct de vedere mental, somatic, emoțional, social;
- prevenția – neîncrederii în sine, comportamentelor de risc, dificultăților de învățare, situațiilor de criză, disfuncțiilor psihosomatice.

Activitățile de consiliere nu se pretează la metodele de predare tradiționale. Acestea trebuie desfășurate în sprijinul elevilor pentru a înțelege că o bună parte din responsabilitatea orelor de consiliere le aparțin. Elevii trebuie să respecte regulile de comunicare dar și munca în grup pentru coeziune. Dacă obiectivele propuse nu sunt clare, atunci nici metodele folosite nu vor avea efectul dorit.

F. Metodele și tehnicile de lucru în consilierea non-verbală care se pot folosi sunt: prelegerea, comentarea unor texte și imagini, studiul de caz, completarea de fișe de lucru și scale de autoevaluare, realizarea de colaje, afișe, postere, desene, elaborarea de proiecte.

SUBIECTUL al III-lea

(30 de puncte)

Consilierea și orientarea carierei elevilor – reprezintă un proces complex de îndrumare, sprijin și pregătire a acestora pentru anumite forme de activitate școlară. Consilierea carierei elevilor se bazează pe patru acțiuni complexe:

1. Cunoașterea personalității elevilor;
2. Educarea elevilor în vederea alegerii carierei;
3. Cunoașterea rețelei școlare a profesiiilor;
4. Consilierea elevilor.

Pentru orientarea carierei, un aspect important îl reprezintă educarea intereselor cognitive și profesionale, formarea unor atitudini pozitive față de muncă, respectiv cultivarea motivației superioare.

Brainstormingul este o metodă care dezvoltă creativitatea elevilor prin exersarea unei gândiri divergente, care implică găsirea unei soluții. Numele provine din cuvintele englezești „brain” = creier și „storming” = furtună sau asaltul de idei.

În **activitatea didactică**, brainstorming-ul vizează 4 etape:

1. Se prezintă grupului de exersare o problemă de rezolvat, bazat pe două principii: cantitatea care poate determina calitatea soluțiilor și evaluarea soluțiilor.
2. Eliminarea autocriticii pe toată durata propunerii soluțiilor, unde imaginația să fie deschisă.
3. Etapa de amânare, unde se pot transmite anumite idei menite să ordoneze soluțiile.
4. Etapa evaluării critice care este concepută după intervalul de așteptare, unde se decid calitățile ideilor propuse.

DEMERS DIDACTIC

1. **Moment organizatoric** – se pregătește materialul pentru lecție.
2. **Reactualizarea cunoștințelor** – se verifică tema din punct de vedere cantitativ și calitativ.
3. **Captarea atenției** – se realizează prin lecturarea poeziei „*Toate meseriile*”, de Emilia Căldăraru.
4. **Anunțarea temei și a obiectivelor** – înștiințarea elevilor că astăzi vom discuta despre alegerea carierei și voi nota titlul lecției pe tablă. (Planificarea carierei)
5. **Desfășurarea lecției:** Cu ajutorul elevilor, băncile vor fi așezate în 3 cercuri. Aceștia își vor alege din ce grup vor dori să facă parte la desfășurarea lecției. În mijlocul băncii, profesorul consilier va plasa un teanc de bilete. Fiecare membru al primei echipe va scrie pe bilețele câte un element cheie pentru cuvântul *CARIERĂ*. A doua echipă va căuta, cu ajutorul DEX-ULUI, termeni ca: meserie, ocupație, carieră. Membrii celei de-a treia echipă vor fi nevoiți să asocieze cuvântul *CARIERĂ* cu anumite meserii sau persoane. Toate biletele vor fi lipite pe un panou la tablă. Pe rând, câte un membru al fiecărei echipe va trebui să aleagă câte un bilet de la fiecare grup în parte, și să justifice de ce a făcut acea alegere.
6. **Asigurarea feedbackului:** Le citesc elevilor dintr-un ziar anunțul de angajare pentru postul de cofetar și le adresez următoarele întrebări: ce abilități sunt vizate? ce competențe sunt necesare? ce șanse cred că vor avea pentru a se angaja în acest domeniu?
7. **Evaluare:** Voi ruga elevii să dezbată o situație care ar putea să li se întâmple în viitor.
8. **Tema:** Elevii vor avea de redactat un eseu cu tema: „Munca este hrana sufletelor nobile” (Socrate).

Putem afirma, că metoda brainstorming vine în întâmpinarea elevului, dezvoltându-i gândirea creatoare și ajută profesorul să înțeleagă mai ușor lecția pe care urmează să o predea. Prin folosirea acestei metode, elevilor le este solicitată participarea activă, învață cum să aleagă soluții optime, apelând la creativitate. Obiectivul principal constă în exprimarea liberă, deschisă, fără prejudecăți, iar nici un răspuns nu este greșit.

Avantajele metodei în planul învățării:

- dezvoltarea competențelor de comunicare;
- dezvoltarea gândirii critice și a capacității de argumentare;

- stimularea creativității elevilor;
- formarea capacității reflective;
- participarea activă a tuturor elevilor și crearea calității ideilor.